

**УСТАВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

БЕОГРАД

Предмет: Иницијатива за оцену уставности и законитости Правилника о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача („Сл. гласник РС“ бр. 24/2016)

На основу члана 167. и 168. став 2. Устава Републике Србије и на основу Закона о Уставном суду („Сл. гласник РС“ бр. 109/2007, 99/2011, 18/2013-Одлука УС, 103/2015 и 40/2015-др.закон), Институт за упоредно право са седиштем у Београду, улица Теразије бр.41, уз подршку Синдиката запослених у научноистраживачкој делатности Србије, Института за српски језик САНУ, Балканолошког института САНУ, Етнографског института САНУ, Музиколошког института САНУ, Института за криминолошка и социолошка истраживања, Института за новију историју Србије, Института за политичке студије и Института за међународну политику и привреду (чија писма подршке достављамо у прилогу), подноси Иницијативу за оцену уставности и законитости Правилника о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача („Сл. гласник РС“ бр. 24/2016).

Институт за упоредно право стоји на становишту да Правилник о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача (у даљем тексту Правилник) није у сагласности са Уставом Републике Србије, као ни са Законом о научноистраживачкој делатности („Сл.гласник РС“ бр. 110/2005, 50/2006-испр., 18/2010 и 112/2015), Законом о државној управи („Сл.гласник РС“ бр. 79/2005, 101/2007 и 99/2014) и Законом о општем управном поступку („Сл.лист СРЈ“ бр.33/97 и 31/2001 и „Сл.гласник РС“ бр.30/2010) и предлаже да Уставни суд Републике Србије, у складу са чланом 53. Закона о Уставном суду, покрене поступак по овој Иницијативи.

Разлози оспоравања

Разлози неуставности и незаконитости Правилника односе се на поступак његовог доношења, материјална решења, нарочито она којима се уређују услови за избор у научна и истраживачка звања, као и на прелазне и завршне одредбе Правилника, односно његово суштински ретроактивно дејство. Ради прегледности, наведени разлози ће бити посебно образложени.

I Формална незаконитост и неуставност Правилника

1.1. Изостанак учешћа Националног савета у поступку доношења Правилника

Законом о научноистраживачкој делатности, чл. 70. ст. 7. прописано је да се избор у научна и истраживачка звања, као и реизбор у звање врше у складу са тим Законом и актом о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата **који доноси министар, уз претходно мишљење Националног савета.** Одредбом чл. 86. ст.2. тог Закона прописано је да се ближи услови за реизбор у звања, као и поступак реизбора уређују актом о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата **који доноси министар.** Према чл. 14. т.7. Закона о научноистраживачкој делатности у надлежност Националног савета за научни и технолошки развој (у даљем тексту Национални савет), између осталог, спада и давање претходног мишљења на акт о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача, који доноси министар. На основу изложених одредби Закона, јасно је да Правилник доноси ресорни министар, али и да се у поступку доношења Правилника мора прибавити мишљење Националног савета који је, према одредби чл. 12. истог Закона, највише стручно и саветодавно тело у систему научноистраживачке делатности у Републици Србији које се и оснива ради унапређења научног и технолошког развоја, квалитета научноистраживачког рада и развоја научноистраживачке делатности у Републици. У поступку доношења Правилника није прибављено мишљење Националног савета, јер то тело није ни конституисано. Већ је та чињеница, по схватању подносиоца Иницијативе, сама по себи, довољан разлог за незаконитост, а тиме, на основу чл. 195. ст.1. Устава, и за неуставност Правилника. Начелно посматрано, разлози који се односе на устројство, организацију и састав Националног савета, а који су у пракси можда довели до изостанка формирања тог тела, не могу да буду и разлози који оправдавају непоштовање законских одредби којима се изричито налаже учешће Националног савета у поступку доношења Правилника и утврђује модалитет таквог учешћа.

1.2. Нарушавање демократичности поступка доношења Правилника

Формална незаконитост и неуставност Правилника оличена у изостанку учешћа Националног савета у његовом доношењу суштински нарушава демократичност процедуре његовог доношења, а тиме и основне вредности демократског политичког поретка на којем је, према чл. 1. Устава, заснована Република Србија. На тај начин нарушен је процедурални аспект плурализма као једног од суштинских начела демократског политичког поретка, а што предметни Правилник, чини уставноправно неприхватљивим актом.

II Материјална незаконитост и неуставност Правилника

Правилник у низу својих одредби, нарочито у онима којима се уређују услови за избор, односно реизбор у научна и истраживачка звања и поступак (ре)избора, није у сагласности са Уставом и законом. Ради веће прегледности ови разлози ће бити посебно образложени.

2.1. Материјална незаконитост и неуставност Правилника у погледу услова за избор у звања

2.1.1 Незаконитост и неуставност прописивања додатних услова за избор подзаконским актом

Услови за избор у одговарајућа истраживачка и научна звања прописани су чл. 70. Закона о научноистраживачкој делатности. Ставом 8. тог члана Закона предвиђено је да се актом о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача, односно Правилником, детаљно утврђују врста, минимум, квантитативно изражених резултата и критеријуми за оцену квалитета научноистраживачког рада који су потребни за стицање звања, односно реизбор у звање. На основу изложене одредбе чл.70.ст.8. Закона о научноистраживачкој делатности следи да се Правилником могу само ближе уредити, односно прецизирати врста и минимум квантитативно изражених резултата у оквиру услова предвиђених Законом, било у оквиру сваког од услова понаособ, или у оквиру свих услова заједно, као и критеријуми за оцену квалитета научноистраживачког рада у оквиру категорија тог рада које су Законом предвиђене као услов за избор у одговарајуће звање. Примера ради, чл. 70. ст. 4. Закона прописано је да звање научни сарадник може стећи истраживач који има академски, односно научни назив доктора наука и објављене и рецензиране научне радове и друге научноистраживачке резултате у следећим категоријама: 1) монографије; 2) поглавља у књигама, односно чланке у тематским зборницима радова; 3) научне чланке у часописима међународног и водећег националног ранга; 4) техничка решења; 5) патенте; 6) научне радове саопштене на научним скуповима, објављене у целини или изводима; 7) научне критике и полемике, приказе, преводе, односно лексикографске одреднице, и који укупним научним радом показује да је оспособљен за самосталан научноистраживачки рад. Уколико се изложена одредба чл. 70.ст.4. посматра у вези са одредбом чл. 70. ст.8. Закона, утолико се може доћи до закључка да се Правилником може одредити само врста и минимум квантитативно изражених резултата у оквиру категорија наведених у ст.4. од бр.1. до бр. 7. и прецизирати критеријуми за оцену квалитета рада у оквиру тих категорија.

Уместо таквог приступа, Правилник у чл. 9.ст.1. предвиђа да звање научни сарадник може стећи кандидат који има академски, односно научни назив доктора наука и објављене и рецензиране научне радове и друге научноистраживачке резултате сагласно члану 70. став. 4. Закона ***и критеријумима датим у овом правилнику***, а који својим укупним научним радом показује оспособљеност за самосталан научноистраживачки рад. На тај начин, критеријуми који треба да буду основ за оцену квалитета научноистраживачког рада у оквиру категорија прописаних Законом постају додатни, кумулативно постављени услов за избор у

звање. Такво решење садржано је и у чл. 10. и 11. Правилника за звања виши научни сарадник и научни саветник. Такав приступ потврђују и чл. 48.-50. Правилника. Наиме, у чл. 48. Правилника чији је рубрум „Квалитативи показатељи за избор у научно звање научни сарадник“ изричито је предвиђено да је за избор у научно звање научни сарадник поред квантитативних показатеља који су дати у Прилогу 4. Правилника ***потребно још да су задовољени и квалитативни показатељи научних резултата дати Прилогу 1. Правилника.*** Чланом 49. Правилника чији је рубрум „Квалитативи показатељи за избор у научно звање виши научни сарадник“ прописано је да је за избор у научно звање виши научни сарадник, поред квантитативних показатеља који су дати у Прилогу 4. Правилника, ***кандидат дужан да исказује самосталност, оргинални допринос предвиђен Прилогом 1. уз Правилник*** у изучавању и заснивању нове научне проблематике, и да је способан да укључи друге, превасходно младе истраживаче у ту научну проблематику. Чланом 50. Правилника нормирано је да за избор у научно звање научни саветник кандидат мора да испуни квантитативне услове који су дати у Прилогу 4. Правилника, ***као и квалитативне критеријуме дефинисане чл. 43.-47. Правилника.***

Прописивање додатних услова за избор у одговарајућа звања Правилником, дакле оних услова које Закон није изричито навео, свакако превазилази овлашћење које је законодавац дао надлежном органу државне управе да својим подзаконским актом, на основу и у оквиру Закона, ближе уреди само она питања која су Законом предвиђена и представља установљавање нових обавеза за стицање одговарајућих звања. На тај начин, осим што није у складу са Законом о научноистраживачкој делатности, Правилник није у складу ни са Законом о државној управи који у чл. 16. ст.2. изричито прописује да министарства и посебне организације не могу прописом одређивати своје или туђе надлежности, ***нити физичким и правним лицима установљавати права и обавезе које нису већ установљене законом.*** Разуме се да такав нормативни пропуст значајно нарушава правну сигурност као основни елемент владавине права на којој је, између осталог, према чл. 1. Устава заснована Република Србија.

2.1.2. Незаконитост и неуставност квалитативних критеријума који немају научни карактер

Правилник опредељује квалитативне показатеље успеха у чл. 43.-47. и у њих уврштава оригиналност научног рада, утицајност, међународну научну сарадњу, организацију научног рада и остале показатеље успеха у научном раду. Наведени показатељи заиста *prima facie* могу да буду значајни за сагледавање нечијег научног стваралаштва. Ипак, уколико се продубљеније сагледа нормативна разрада наведених критеријума, утолико се јасно закључују да поједини «показатељи» ни на који начин не могу бити веродостојни показатељи успеха у нечијем научном стваралаштву и раду. Тако се, према чл. 44. Правилника утицајност исказује искључиво квантитативно кроз цитираност. Међународна научна сарадња, према чл. 45. Правилника, између осталог, може да обухвати и студијски боравак не краћи од месец дана у иностраној научној институцији или универзитету, што свакако није критеријум на основу кога се може утврдити постојање, обим и значај тако

остварене «сарадње», нарочито у условима када се одређени вид студијских боравака у иностранству може остварити и простим сношењем финансијских трошкова. Врхунац «квалитета» Правилника представљају «квалитативни показатељи» у вези са организацијом научног рада који обухватају руковођење научном политиком у телима министарства или рад у комисијама и телима Министарства. ***Будући да се учешће у раду Министарства и појединих тела Министарства може «заслужити» и на основу показатеља који немају никакве везе са научним стваралаштвом, основано се поставља питање да ли такви показатељи треба да буду узети у обзир приликом вредновања нечијег научног стваралаштва??!! Да ли то значи да ће кандидат који је близак политичким центрима моћи, Министарству и његовим телима и комисијама, имати олакшан пут за напредовање?*** На тај начин, истраживачи се доводе у неједнаку правну ситуацију на основу критеријума који не морају имати непосредне везе са научним стваралаштвом, а што може да представља дискриминацију.

2.1.3. Незаконитост и неуставност квалитативних критеријума којима се нарушава стандард јасне правне норме

Поједини квалитативни показатељи предвиђени за избор у одређена научна звања који су постављени чл.48.-50. Правилника нејасно су формулисани, или су неоствариви што нарушава стандарде јасне правне норме као неопходног услова владавине права. Примера ради, чл.49. ст.1. Правилника прописано је да је за избор у научно звање виши научни сарадник, поред квантитативних показатеља који су дати у Прилогу 4 Правилника, кандидат дужан да исказује самосталност, оригинални допринос (Прилог 1.Правилника) у изучавању и заснивању нове научне проблематике, и да је способан да укључи друге, превасходно младе истраживаче у ту научну проблематику. Изложена одредба се може оспорити по два основа: 1. нејасно је формулисана и даје основа за арбитрарно тумачење и 2. практично је, али и теоријски, немогуће да сваки виши научни сарадник заснива нову научно проблематику (узгред поставља се питање шта је то “проблематика” – да ли је то област, или нешто друго – ни научни, ни правни језик не трпи такве ствари као што је измишљање нових, нејасних појмова, какав је појам “проблематика”) Виших научних сарадника, примера ради, у Србији има 2.000 – значи ли то да има и 2.000 научних проблематика? С тим у вези стоји још једно питање – како је могуће засновати нову научну проблематику у појединим научним дисциплинама? Примера ради, у области етно-музикологије која је за српски национални идентитет и српску културу који се налазе на удару турбо-фолка и сличних ствари врло важна, очигледно нема толико много научне „проблематике“, ни толико много нових, младих кадрова које би постојећи научници, кандидати за вишег научног сарадника, могли да школују. Да ли то значи да су читаве научне области и научни институти осуђени да ишчезну, јер неће моћи да продукују нове проблематике и нове више начне сараднике. С друге стране, то што млади научници почетници неће, нису у стању и/или не желе да се баве неким новим научним “проблематикама”, не треба да онемогућава друге да напредују у својој каријери. На тај начин, нечија каријера практично не зависи само од њега, већ и од неког

другог, што није логично, ни оствариво и што, такође, нарушава стандарде јасноће и спроводивости правне норме и на извештан начин може довести у неједнак правни положај истраживаче.

2.1.4. Нарушавање правне сигурности услед могућности промене критеријума

Правилник и кроз нормирање квалитативних показатеља успеха у значајној мери нарушава правну сигурност као основни елемент владавине права. Наиме, према одредби чл.3.ст.4. Правилника, критеријуми према којима Комисија за стицање научних звања врши изборе могу се мењати на захтев министарства надлежног за научноистраживачку делатност највише једном годишње, у одговарајућој процедури. Изложена одредба чл.3.ст.4. Правилника не само да није прецизна, јер се не зна да ли је реч само о квалитативним критеријумима, или и о квантитативним, као и да ли би се под њима могли разумети и они критеријуми који су садржани у прилозима Правилника, већ је и потпуно бесмислена и неспроводива, јер прописује да се критеријуми према којима Комисија за стицање научних звања врши изборе могу мењати на захтев министарства, потпуно пренебрегнувши чињеницу да такве критеријуме, као саставни део Правилника, управо прописује министарство!!!! На тај начин, одредба чл. 3. ст.4. Правилника отвара и без одговора оставља питања ко, када, како и на основу чега мења критеријуме на основу којих Комисија врши изборе у звања, што свакако представља изузетно и уставноправно неприхватљиво нарушавање правне сигурности, како у погледу истраживача о чијим се звањима одлучује, тако и у погледу независности и непристрасности рада Комисије која о тим звањима одлучује. Штавише, могућност да се усред једног поступка мењу његова правила, дозвољено је још једино у Хашком трибуналу.

2.1.5. Незаконитост и неуставност прилога Правилника - Ограничавање и угрожавање уставних слобода и обавеза Републике Србије у погледу науке

Правилник у чл. 3. ст.2. прописује да његов саставни део чине: 1) Елементи за квалитативну оцену научног доприноса кандидата - Прилог 1; 2) Разврставање и начин навођења научноистраживачких резултата - Прилог 2; 3) Врста и квантификација индивидуалних научноистраживачких резултата - Прилог 3; 4) Минимални квантитативни захтеви потребни за стицање појединачних научних звања односно за реизбор у научно звање -Прилог 4; 5) Нацрт резимеа и електронска верзије резимеа, односно сажетог извештаја о кандидату - Прилог 5.

Прилозима Правилника се предвиђају мерила која у великој мери на уставноправно неприхватљив начин ограничавају и угрожавају слободу научног стварања зајамчену чл. 73. ст.1. Устава, нарушавају уставну обавезу Републике Србије да подстиче и помаже развој науке прописану чл. 73.ст.3. Устава, у значајној мери научном наслеђу одузимају карактер добра од општег интереса у Републици Србији што је предвиђено чл. 89. ст.1. Устава, државу ослобађају од посебне одговорности коју према чл. 89. ст.2. Устава има у погледу очувања научног наслеђа, нарочито онога које је остварено на српском језику који

представља посебну уставну вредност, а међу појединим научним дисциплинама и истраживачима који свој рад остварују у оквиру њих уводи неоправдано разликовање, односно дискриминацију што може да доведе до угрожавања уживања људских права под једнаким условима, између осталог и права да под једнаким условима ступају у јавне службе што је гарантовано чл. 59. Устава. Образложење изложеног закључка садржано је у одељцима који следе.

2.1.5.1. Незаконитост и неуставност критеријума који немају непосредне везе са научним стваралаштвом

2.1.5.1.1. Незаконитост и неуставност ангажованости у формирању научних кадрова

У Прилогу 1. Правилника садржани су елементи за квалитативну оцену научног доприноса кандидата. Осим извештаја комисије за писање реферата, квалитета научних резултата и других елемената који су у непосредној вези са научним стваралаштвом, у елементе за квалитативну оцену научног доприноса уврштени су и они који са научним стваралаштвом у ужем смислу, схваћеним као одабир тема научноистраживачког рада и публикавање и оцењивање тог рада, немају непосредне везе. Примера ради, у елементе за квалитативну оцену научног доприноса кандидата уврштена је ангажованост у формирању научних кадрова која се односи на докторске дисертације са највише два коментора од којих је један кандидат за избор у звање научни саветник. Дакле, уместо да елемент за квалитативну оцену научног доприноса буде коришћење научног рада кандидата од стране лица која припремају докторске дисертације, у елементе за такву оцену уврштено је учешће у комисијама за оцену и одбрану докторске дисертације, односно менторски статус који не зависи од квалитета рада истраживача, већ искључиво од одлуке кандидата и/или наставно-научног већа научно-истраживачке организације, у првом реду високошколске установе, на које лица која се бирају у звање ни на који начин не могу да утичу, без обзира на квалитет свог научног рада. Одредба је потпуно бесмислена и може да наруши научно стваралаштво и аутономију његовог вредновања и оцењивања, јер практично нечије научно напредовање не зависи више од самог кандидата, од његовог рада у квантитативном и квалитативном смислу, већ од тога: да ли ће га колега са факултета позвати и пустити у комисију, да ли постоји интересовање за област којом се он бави, односно да ли неки кандидат пријавио да ради тезу из те области, итд? Штавише, нечије научно напредовање зависи од тога да ли је кандидат који ради тезу квалитетан и вредан, или није, па ако је мање квалитетан и вредан онда ће и његов ментор трпети због тога, а што може довести до тога да ментор има врло много интереса да свог кандидата олако пусти, јер му је то у интересу, без обзира на квалитет дисертације. На тај начин се у оцену квалитета рада истраживача уводи критеријум који не вреднује његово научно стваралаштво и који нема непосредне везе са остваривањем слободе научног стварања.

2.1.5.1.2. Нормирање броја коауторских радова

Такође, у елементе за квалитативну оцену научног доприноса кандидата под тачком 1.4. Прилога 1. уврштено је и нормирање броја коауторских радова, патената и техничких решења, при чему је посебно прописано да Министарство образује комисију која ће се бавити проблемима евалуације научних резултата са великим бројем коаутора као и проблемима који се односе на специфичности научних истраживања, а превазилазе оквире матичних научних одбора, да таква Комисија може да предложи другачије нормирање научних резултата са великим бројем коаутора од нормирања из претходног става о чему одлуку доносе надлежни матични научни одбори у сарадњи са Комисијом, а другачије нормирање оваквих радова одобрава или не одобрава Министарство, посебном одлуком, која је јавно доступна научној заједници. Таквим решењем у оцену рада истраживача уводи се нови елемент правне несигурности, не само због тога што није јасно утврђено шта се сматра под «научним резултатом са великим бројем коаутора», већ и због тога што се на тај начин увек могу изменити одговарајућа решења Правилника.

2.1.5.1.3. Руковођење пројектима, потпројектима и пројектним задацима

У тачки 1.5. у елементе за квалитативну оцену научног доприноса кандидата уврштени су и руковођење пројектима, потпројектима и пројектним задацима. Према тој тачки Прилога 1. у пројекте се квалификују пре свега пројекти финансирани од стране Министарства, што, имајући у виду праксу финансирања по једног пројекта у научно-истраживачкој организацији, онемогућава огроман број кандидата да испуне тај критеријум, а тиме и да стекну одговарајуће научно звање. Штавише, у пројекте се, осим оних који су финансирани од стране Министарства, убрајају и пројекти билатералне сарадње Министарства и САНУ, пројекти ЕУ, регионални пројекти, пројекти значајних међународних агенција и пројекти са привредним субјектима који превазилазе годишњу вредност потребну за финансирање бар три истраживача на годину дана. Дакле, реч је о пројектима за које није изричито предвиђен научни карактер и значај, па се поставља питање да ли учешће у таквим пројектима уопште може да буде од значаја за сагледавање **научног** доприноса кандидата. Чини се да је и у погледу те тачке Прилог 1. Правилника нарушио правну сигурност истраживача, створио претпоставке за оцену њиховог рада која у себи не садржи научно вредновање, а тиме и сагледавање рада истраживача извео са терена научног стваралаштва и увео га у домен њихове друштвене ангажованости. Штавише, руковођење (пот)пројектима, нарочито када су финансирани из иностранства, често зависи и од финансијских аранжмана и од тога какве услове и захтеве поставља и прописује инострани наручилац (пот)пројекта, па се према томе може догодити да странци не утичу само индиректно на напредовање појединих научника у Србији, а што је вишеструко проблематично, јер нарушава уставну одредбу чл.73. ст.3. према којој Република Србија подстиче и помаже развој науке.

2.1.5.2. Незаконитост и неуставност критеријума за одређивање категорије научних публикација

Прилог 2. Правилника посвећен је разврставању и начину навођења научноистраживачких резултата, а његов најважнији део чине критеријуми за одређивање категорије научних публикација. Уколико се критеријуми за одређивање категорије научних публикација из Прилога 2. Правилника сагледају у вези са Прилогом 3. Правилника који је посвећен врсти и квантификацији индивидуалних научноистраживачких резултата, утолико се може доћи до јасног закључка да Правилник тим прилозима најпре маргинализује српски језик као језик научног стваралаштва, а самим тим нарушава и слободу научног стваралаштва и уставне обавезе које Република има у погледу науке.

2.1.5.2.1. Маргинализација српског језика као језика научног стваралаштва и дискриминација аутора који стварају на српском језику

Наиме, према Прилогу 2. прави се јасна разлика између монографија међународног значаја (катеорије M11 и M12) и монографија националног значаја (катеорије M41 и M42). Монографије међународног значаја су публикације по правилу посвећене тематици широј од националне ***и објављене на једном од светских језика***, док су монографије националног значаја намењене првенствено домаћој научној публици. Слично разлоковање Прилог 2. чини и у погледу часописа. Међународни научни часопис је часопис који је реферисан у међународној цитатној бази Journal Citation Report и Web of Science (Science Citation Index Expanded, Social Science Citation Index, Arts and Humanities Citation Index, док, у области друштвених и хуманистичких наука, осим часописа у наведеним категоријама, међународни часопис је и часопис реферисан у међународној бази SCImago Journal Rank (у даљем тексту: SJR). Са друге стране, национални научни часопис је часопис који није реферисан у наведеним међународним базама. У оквиру наведене поделе часописа, Прилогом 2. извршено је даље разврставање на међународне часописе изузетних вредности (M21a) који се одређују као часописи који су према ИФ2 ранжирани у JCR у својој области наука међу првих 10% часописа, врхунске међународне часописе (M21) који се одређују као часописи који су према ИФ2 ранжирани у JCR у својој области наука међу првих 30% часописа, итд, док се домаћи часописи разврставају у категорије националних часописа међународног значаја (M24) који се одређују као часописи који се према библиометријским показатељима Националног индекса у својој области наука налазе у првих 5%, а у области друштвено-хуманистичких наука и часописи означени као Q2 и Q3 у SJR, врхунске часописе националног значаја (M51) који се одређују као часописи који се према библиометријским показатељима Националног индекса у својој области наука налази у првих 30%, итд...

Прилогом 3. утврђена је квантитативна вредност ових публикација. Тако, истакнута монографија међународног значаја (M11) у свим областима науке вреди 14 бодова, док монографија међународног значаја (M12), такође у свим областима науке, вреди 10 бодова. Са друге стране, истакнута монографија националног

значаја (M41) вреди душло мање, односно 7 бодова, док монографија националног значаја (M42) вреди само 5 бодова. Слично је и у погледу категорија часописа. Рад у часопису из категорије M21a вреди 10, из категорије M21 8, док су радови у часописима из категорије M24 вредновани са 3, а из категорије M51 само са 2 бода.

Из наведених решења следи да научни радови који су објављени код међународних издавача имају значајну предност у односу на радове који су објављени на српском језику код домаћих издавача. На тај начин маргинализује се српски језик као језик научног стваралаштва, а самим тим ограничава и угрожава слобода научног стварања зајамчена чл. 73. ст.1. Устава, нарушава уставна обавеза Републике Србије да подстиче и помаже развој науке, што се у првом реду односи на домаћу науку и научно стваралаштво које је окренуто домаћој јавности и које треба да допринесе друштвеном напретку у Републици Србији, а држава у потпуности лишава посебне одговорности коју, према чл. 89. ст.2. Устава, има у погледу очувања научног наслеђа, нарочито онога које је остварено на српском језику који представља посебну уставну вредност. Будући да некритички прихвата стране листе релевантних издавача, Правилник изражава и својеврстан потцењивачки однос према домаћој науци, што у потпуности одудара од уставне обавезе државе да подстиче и помаже развој науке. ***Истраживачи који своје радове објављују на српском језику, што је логично нарочито у области србистике, националне историје и појединих друштвених дисциплина, таквим су решењем на својеврстан начин дискриминисани на основу језика, што Устав изричито забрањује чл. 21. ст.3.*** Штавише, изложено решење може само да стимулише објављивање научних радова у страним часописима и на страним језицима, што за последицу, нарочито у сфери друштвених и хуманистичких наука, може да има да се домаћи истраживачи фокусирају на проблематику која је у складу са уређивачком политиком тих часописа, а не на проблематику која је у складу са њиховим научним интересовањима и која је релевантна за Републику Србију.

Слобода научног стваралаштва која је зајамчена чл. 73.ст.1. Устава подразумева, по мишљењу подносиоца Иницијативе, не само слободу избора тема која ће се истраживати, већ и слободу објављивања радова и резултата истраживања, односно слободу одлучивања о начину на који ће резултати истраживања бити ширени у друштвеној заједници, као и слободу и аутономност у вредновању и оцењивању резултата истраживања. Дакле, аутор научног рада мора имати слободу у вези са тим о чему ће писати, у вези са тим шта ће писати, али исто тако и у вези са тим где ће објавити свој рад. Сва три вида Уставом зајамчене слободе научног стварања (слобода избора тема, слобода одлучивања о начину на који ће резултати истраживања бити ширени у друштвеној заједници и слобода и аутономност у вредновању и оцењивању резултата истраживања) нарушена су наведеним решењима (а о нарушавању слободе и аутономности у вредновању и оцењивању резултата истраживања ће бити још речи) што их свакако чини неуставним.

Посебно треба истаћи да Устав не предвиђа изричито могућност ограничавања слободе научног стварања и да би се та слобода могла евентуално ограничити само уколико би се користила за нарушавања уставног поретка, изазивање расне, националне и верске неравноправности, мржње и нетрпељивости,

или ако би се научно стваралаштво спроводило на начин супротан људским и мањинским правима. У том смислу Устав и предвиђа у чл. 20. ст.1. да људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права. Супротно свему наведеном, ограничавање слободе научног стварања извршено је Правилником, дакле подзаконским актом!!!

2.1.5.2.2. Незаконитост и неуставност промене критеријума за одређивање категорија научних публикација и вредност резултата

Прилози 2. и 3. уз Правилник мењају поједине критеријуме за одређивање категорија научних публикација и вредност резултата, односно радова објављених у појединим часописима који су важили до ступања на снагу Правилника. Тако, примера ради, Прилог 2. између осталог, прописује да монографија мора имати обим не мањи од 80 страница по аутору, док је Правилник о поступку и начину вредновања, и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС”, број 38/08) који је престао да важи ступањем на снагу Правилника чија се оцена уставности и законитости иницира предвиђао да монографија, између осталог, мора имати обим не мањи од 50 страница по аутору (оба Правилника као јединицу мере обима страница прописују 1800 текстовних знакова). Прилог 3. повећава вредност резултата, односно радова објављених у појединим међународним часописима, али смањује такву вредност за радове из области друштвених наука у часописима националног значаја. Примера ради, рад у водећем часопису националног значаја М51 у области друштвених наука био је Правилником о поступку и начину вредновања, и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС”, број 38/08) вреднован са 3 бода, док се рад у часопису националног значаја вредновао са 2 бода. Правилником чија се оцена уставности и законитости иницира вредност тих резултата смањена је на 2, односно 1,5 бодова у области друштвених и хуманистичких наука. Таквим решењима, а без изричите одредбе којом би се јамчило задржавање статуса појединих категорија научних публикација које су објављене за време важења старог Правилника и вредновање радова, односно признавање броја бодова који су остварени према одредбама старог Правилника, Правилник чија се оцена уставности и законитости иницира производи последице које нису примерене легитимним очекивањима истраживача, будући да су они свој научни рад започели и развијали према одредбама ранијег прописа. Другим речима, ступањем на снагу Правилника истраживачи који су своје радове објављивали и вредновали према одредбама ранијег прописа и који су на основу њега имали легитимна очекивања спрема избора у одговарајуће звање нашли су се у ситуацији да им се *de facto* умањују могућности за научно напредовање, а *de iure* умањују стечена права. На тај начин, Правилник има и прикривено ретроактивно дејство (видети део о ретроактивности Правилника) што свакако нарушава забрану повратног дејства општих аката утврђену чл. 197. Устава као једну од основних елемената уставности и законитости, чиме се повређује и владавину права и правна сигурност као њен саставни део.

2.1.5.3. Незаконитост и неуставност разликовања у погледу квантитативних услова за различите научне области

Прилогом 4. предвиђени су минимални квантитативни захтеви за стицање појединачних научних звања. Осим што се овим Прилогом поштравају услови за стицање појединачних звања у односу на услове који су били прописани Правилником о поступку и начину вредновања, и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС”, број 38/08), а што је неуставно из већ изложених разлога (нарушавање легитимних очекивања истраживача, умањење њихових стечених права и суштинско повратно дејство), њиме се прави разликовање у погледу квантитативних услова који, у оквиру различитих научних области, треба да буду испуњени да би се стекло свако научно звање. На тај начин, и то подзаконским општим актом, стварају се неједнаки услови за пријем, односно напредовање у јавној служби што је у супротности са одредбом чл. 53. Устава којом је прописано да грађани имају право да под једнаким условима ступају у јавне службе. Штавише, таква решења у супротности су са уставном обавезом Републике Србије предвиђеном чл. 73. ст.3. Устава да подстиче и помаже развој науке. Према тој уставној обавези, држава је дужна да подстиче и помаже развој науке у целини, без прављења разлика између појединих научних области. Може се стати и на становиште да уставно јемство слободе научног стварања садржано у чл. 73. ст.1. Устава онемогућава државу да приликом уређивања односа у области науке фаворизује поједине научне области, односно да уставно гарантовање слободе научног стварања нужно значи да држава мора да буде вредносно неутрална спрема различитих научних праваца и поља научно-истраживачког рада.

2.1.5.4. Нарушавање слободе вредновања и оцењивања резултата истраживања као вида слободе научног стварања и аутономије научних установа

Нормирање квантитативних критеријума, на начин како је то учињено у Прилогу 4. Правилника, нарушава слободу и аутономност у вредновању и оцењивању резултата истраживања, као један вид слободе научног стварања и аутономије универзитета, високошколских и научних установа која је зајамчена чл. 72. ст.1. Устава, а која, према ст.3. истог члана Устава, обухвата и ***самостално одлучивање о раду***. Наиме, оцена научних радова, у смислу њиховог квалитета, не сме да буде само механички збир бодова који су одређени подзаконским општим актом органа државне управе, већ је првенствено научни задатак који треба да буде спроведен од стране овлашћених научних радника, рецензента тих радова и/или чланова одговарајућих комисија за припрему извештаја. Такав начин вредновања научног рада и одлучивања о напретку у звањима прописан је законским решењима о високом образовању и саставни је део аутономије универзитета, па се, будући да је Устав Републике Србије изложеним одредбама чл. 72. ст.1. и ст.3. аутономију научних установа поставио у исту раван са аутономијом универзитета, отвара питање да ли су Прилогом 4, али и другим одредбама Правилника, истраживачи у научним установама стављени у неповољнији положај у односу на колеге са

универзитета? Подносилац иницијативе стоји на становишту да јесу и да се таквим решењима нарушава аутономија научних установа и врши неоправдано разликовање са циљем умањивања уживања права која из такве аутономије проистичу по једнаким основама.

2.1.5.5. Нарушавање аутономије универзитета и научних установа

Појединим решењима, попут оних која су садржана у чл. 28.-31. Правилника којима је уређен избор наставника у научна звања, нарушава се и аутономија универзитета и превазилазе и, на својеврстан начин, «дописују» законске одредбе. Тим одредбама доносилац Правилника прешао је оквире и овлашћења која су му Законом о научноистраживачкој делатности поверена, јер је чл. 71. Закона безусловно и без потребе за ближим уређивањем прописана еквиваленција звања, односно предвиђено да у обављању послова научноистраживачке делатности, звања утврђена законом којим се уређује област високог образовања одговарају звањима утврђеним Законом о научноистраживачкој делатности, док је Правилником прописано да се истраживачи у наставним универзитетским звањима морају бирати у одговарајућа научна звања и морају испуњавати услове за избор у одговарајућа научна звања који су прописани Правилником!!!! На тај начин се негирају звања стечена на универзитету и супротно законској одредби о еквиваленцији звања њихови носиоци приморавају да покрену поступак избора у научна звања! Важно је истаћи да закони о научноистраживачкој делатности и високом образовању не предвиђају и обрнути вид еквиваленције, односно признање научних звања у обављању послова у области високог образовања што значи да се аутономија тих субјеката не остварује на једнак начин, упркос одредбама чл. 72. Устава и што, по мишљењу подносиоца иницијативе, може да буде и довољан разлог за покретање поступка оцене уставности наведених закона.

2.2. Материјална незаконитост и неуставност Правилника у погледу трајања звања и услова за реизбор

Одредбе Правилника којима се уређује трајање звања и услови за реизбор такође су противзаконите и противуставне.

2.2.1. Незаконитост и неуставност одредби о прескакању звања

Чланом 33. ст.1. прописано је да истраживач може да се бира у научно звање које није непосредно по редоследу звања утврђених Законом (прескакање научних звања) у ком случају кандидат треба да испуни два пута више минималних квантитативних резултата као и квалитативне услове предвиђене Правилником, за свако научно звање за које није био биран појединачно. Изложено решење није у складу са Законом о научноистраживачкој делатности који министра не овлашћује изричито да подзаконским актом регулише материју тзв. прескакања звања. Штавише, такво решење је изразито супротно начелу правне сигурности, јер онемогућава лица која су испунила услове за одређено звање да поднесу захтев за избор у то звање (а у супротности је и са досадашњом праксом према којој се

захтевало да кандидат који жели да “прескочи” звање не треба да оствари дупло више бодова од оног броја који се тражи, већ да треба да оствари збир бодова претходног звања и звања које се прескаче). Будући да Закон о научноистраживачкој делатности ни у једној одредби не предвиђа строжије услове за тзв. прескакање звања, јасно је да Правилник изложеним решењем намеће одређене обавезе истраживачима које нису предвиђене Законом па је и из тог разлога није у складу ни са Законом о државној управи који у чл. 16. ст.2. изричито прописује да министарства и посебне организације не могу прописом одређивати своје или туђе надлежности, **нити физичким и правним лицима установљавати права и обавезе које нису већ установљене законом**. Такође, будући да се Правилником предвиђају веома ригорозни услови за тзв. прескакање звања од оних који су иначе потребни за стицање одређеног звања (два пута више минималних квантитативних резултата), јасно је да је доносилац Правилника имао **намеру** да онемогући такво стицање звања што, не само да демотивише научно стваралаштво, већ и значајно нарушава уставну обавезу Републике да подстиче и помаже развој науке која је прописана чл. 73. ст.3. Устава.

2.2.2. Незаконитост и неуставност одредби о убрзаном напредовању

Истоветни аргументи који се односе на нарушавање начела правне сигурности, несагласност са Законом о државној управи и повреду уставне обавезе државе да помаже и подстиче развој науке могу се изнети и за одредбу чл. 34. Правилника којом се уређује тзв. убрзано напредовање. Наиме, том одредбом прописано је да се истраживач у научном звању може бирати у више научно звање и пре истека Законом одређеног рока за покретање поступка у избор у научно звање (убрзано напредовање) али тек након истека три године од стицања претходног научног звања, при чему у том периоду кандидат мора да испуни за једну половину више минималних квантитативних резултата, као и квалитативне услове предвиђене оспореним Правилником за избор у одговарајуће научно звање. Заиста није јасно по ком правном основу и због чега је доносилац Правилника онемогућио лица која испуњавају услове да поднесу захтев за стицање одговарајућег звања онда када те услове испуне, као и због чега су ти услови арбитарно повећани на дупло више минималних квантитативних резултата за убрзано напредовање, односно за једну половину више минималних квантитативних резултата у случају убрзаног напредовања?

Изложеним решењима о тзв. прескакању звања и убрзаном напредовању у неједнаки правни положај доводе се лица која се налазе у истоветној правној ситуацији. Наиме, према чл. 72. ст. 1. Закона о научноистраживачкој делатности свако лице које сматра да испуњава услове прописане тим Законом може поднети захтев научноистраживачкој организацији за стицање тог звања. Уколико се изложене одредбе чл. 33. и 34. Правилника сагледају у вези са чл. 72. ст.1. Закона, утолико се може доћи до парадоксалног закључка да лица која немају одређено звање, нарочито она која нису у радном односу у научноистраживачкој организацији, могу увек, када испуњавају услове, да поднесу захтев за стицање научног звања и буду изабрана у одговарајуће звање, док лица која већ имају научно звање, а најчешће су и запослена у научноистраживачким организацијама, и

поред чињенице да испуњавају услове за више звање, у случајевима тзв. прескакања звања и убрзаног напредовања имају отежане услове за избор, како у погледу рока, тако и у погледу квантитативних услова. На тај начин, врши се неоправдано разликовање које за последицу има нарушавање уживања и остваривања права по једнаким основама, а лица која већ имају научно звање се доводе у неповољнији правни положај. Штавише, и на тај начин нарушава се уставна обавеза Републике да подстиче и помаже развој науке и њена посебна одговорност за очување научног наслеђа као добра од општег интереса што је предвиђено чл. 89. Устава, јер се лица која су већ изабрана у одговарајућа звања и која се најчешће примарно баве науком као својим занимањем доводе у неповољнији положај, а тиме се нарушава и положај самих научноистраживачких организација као институционалног вида обављања научноистраживачке делатности.

2.2.3. Правилник и радноправни односи - Незаконитост и неуставност одредби о реизбору

Уколико се одредбе чл. 35. Правилника којима се регулише реизбор сагледају у вези са чл. 86. ст.3. Закона о научноистраживачкој делатности, утолико се може доћи до закључка да су услови који су постављени за реизбор строги и да су, за звање научни сарадник, истоветни са условима које је кандидат већ остварио. Будући да према одредби чл. 86.ст.3. Закона, последица изостанка реизбора може да буде престанак радног односа и то само у институту, јасно је да су услови за реизбор у звање научни сарадник који су предвиђени Правилником морали бити блажи од услова за избор које је кандидат већ испунио. На тај начин се одредбом Правилника о реизбору научних сарадника, уколико се она посматра и спроводи у корелацији са наведеном одредбом Закона, запослени у институтима доводе у неповољнији правни положај у односу на запослене у другим научноистраживачким организацијама што нарушава уставно начело једнакости пред законом. Штавише, изједначавањем услова за реизбор са условима које је кандидат већ остварио за избор у одређено звање, нарушава се његово право на рад које је зајамчено чл.60. ст.1. Устава и чији се начин остваривања, према тој одредби Устава, може регулисати искључиво законом, а не и подзаконским актом. Подносилац Иницијативе стоји на становишту да се подзаконским општим актом не могу **суштински** регулисати питања која спадају у сферу радноправних односа, јер Устав у чл. 97. т. 8. изричито прописује да у надлежност Републике Србије спада и уређивање и обезбеђивање система радних односа, док према чл 99. ст.1. т.7. Устава Народна скупштина доноси законе и друге опште акте из надлежности Републике Србије.

2.3. Материјална незаконитост и неуставност Правилника у погледу поступка

2.3.1. Незаконитост и неуставност регулисања посебног управног поступка подзаконским актом

Одредбама Правилника регулисан је и поступак избора, односно реизбора у научна звања. Имајући у виду чињеницу да је поступак стицања научних звања, односно реизбора у научна звања посебан управни поступак, јасно је да се Правилником, као подзаконским актом, нису могла регулисати процесноправна питања, иако је чл.70.ст.8. Закона о научноистраживачкој делатности изричито прописано да се актом који доноси министар уз мишљење Националног савета регулише и поступак стицања научних звања, односно реизбора у научна звања. Да се одредбама подзаконског акта не могу регулисати процесноправна питања, јасно је и на основу чл.3. Закона о општем управном поступку којим је изричито прописано да одредбе **закона** којима се, због специфичне природе управних ствари у појединим управним областима, прописују неопходна одступања од правила општег управног поступка, морају бити у сагласности са основним начелима утврђеним тим Законом. Самим тим, јасно је да се подзаконским актом не може регулисати материја која је законски резерват (*materiae legis*). Тако је, примера ради, чл. 18. ст.1. Правилника регулисан састав комисије коју образује научно, односно наставно-научно веће научноистраживачке организације, а која учествује у спровођењу поступка.

2.3.2. Незаконитост појединих процесних солуција

Штавише, појединим решењима садржаним у Правилнику одступа се од општих правила управног поступка и предвиђају процесне солуције које нису у складу са законом. Према чл. 19. ст.1.Правилника уколико научно веће или наставно - научно веће научноистраживачке организације не покрене поступак за избор у научно звање у законски предвиђеном року или донесе негативну одлуку о захтеву за стицање научног звања, кандидат може поднети захтев другој компетентној научноистраживачкој организацији или Комисији за стицање научних звања. На основу изложене одредбе Правилника, није јасно каква су правна природа и правно дејство изостанка покретања поступка. Наиме, ако изостанак покретања поступка има исту правну природу и дејство као и негативна одлука о захтеву (што би могло да следи из решења према којем у таквом случају кандидат може поднети захтев другој научноистраживачкој организацији или Комисији за стицање научних звања), онда је реч о тзв.ћутању управе за које се Правилником не предвиђа жалба, нити друго правно средство заштите. Такво решење је у супротности са чл. 36.Устава којим је предвиђено да свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву или на закону заснованом интересу, као и са чл. 208. ст. 2. Закона о општем управном поступку којим се предвиђа да у случају да орган против чијег је решења допуштена жалба не донесе решење и не достави га странци у прописаном року, странка има право на жалбу као да је њен захтев одбијен, док, у случају да жалба није допуштена, странка може непосредно покренути управни спор. Са друге

стране, ако је изостанак покретања поступка последица чињенице да је научно веће или наставно - научно веће научноистраживачке организације нашло да нема услова за покретање поступка, онда је јасно да Правилник, супротно члану 115. ст. 2. Закона о општем управном поступку није предвидео доношење закључка о одбацивању захтева странке. Било како било, јасно је да изложена одредба чл. 19. ст. 1. Правилника није одржива у правном поретку Републике Србије.

2.3.3. Незаконитост и неуставност одредби о правној заштити

Чланом 26. ст.1. Правилника прописано је да у случају да је кандидат незадовољан одлуком Комисије за стицање научних звања, у року од 15 дана по добијању одлуке може да поднесе жалбу Националном савету за научни и технолошки развој. Будући да таква надлежност Националног савета није предвиђена Законом о научноистраживачкој делатности, јасно је да се Правилником прописује надлежност органа што није у складу са Законом о државној управи који у чл. 16. ст.2. изричито прописује да министарства и посебне организације ***не могу прописом одређивати своје или туђе надлежности.***

Ставом 2. чл. 26. Правилника предвиђено је да је Национални савет за научни и технолошки развој дужан да размотри жалбу ***и у року од 90 дана од дана пријема жалбе*** донесе коначну одлуку која може бити или одбијање жалбе или враћање жалбе Комисији за стицање научних звања на поновно разматрање или преиначење одлуке. Такво решење није у складу са Законом о општем управном поступку чијим чл. 3. је изричито прописано да одредбе ***закона*** којима се, због специфичне природе управних ствари у појединим управним областима, прописују неопходна одступања од правила општег управног поступка, морају бити у сагласности са основним начелима утврђеним тим законом. Одредбом чл. 26. ст.2. Правилника не само да се одступања од правила општег управног поступка прописују подзаконским општим актом, већ се и продужавањем рока за одлучивање у поступку по жалби (према чл. 237. ст.1. ЗУП-а најкасније у року од два месеца) одступа од основних начела Закона о општем управном поступку, нарочито начела економичности поступка које је предвиђено чл. 14. Закона о општем управном поступку. Имајући у виду да се роком предвиђеним Законом о општем управном поступку гарантује остваривање права на суђење у разумном року зајемчено чланом 32. Устава, јасно је да се продужавањем наведеног рока смањује ниво достигнутих људских права.

III Неуставност прелазних и завршних одредби Правилника – Суштинска ретроактивност којом се нарушава правна сигурност

Прелазне и завршне одредбе оспореног Правилника (чл. 51, 52. и 53.) у супротности су са уставним начелом правне сигурности и забраном ретроактивности. Како и Уставни суд истиче у својој Одлуци I Уз 156/14 од 26. марта 2015. године: *у савременој уставносудској пракси, као и пракси Европског суда за људска права, прописи, не само у формалном, већ и у садржинском смислу, морају бити у функцији обезбеђења владавине права, правне сигурности и једнакости свих пред уставом и законом.*

Прелазне и завршне одредбе, у корелацији са свим што је изложено у вези са условима за избор, односно реизбор у истраживачка звања, управо су флагрантан пример кршења начела правне сигурности. Као што је истакнуто, услови за напредовање, вредновање научног рада, као и критеријуми за одређивање категорија научних публикација и вредност резултата предвиђени претходном Правилником и тренутно важећим, оспореним Правилником, драстично се разликују. Ако се има у виду да научни посленици практично цео један период у одређеном звању посвете, поред осталог, испуњењу услова за стицање наредног научног звања; а имајући у виду и време потребно за истраживање, обраду и израду научних радова, а затим и, примера ради, време потребно да се одређени рад пријави, прође рецензију, евентуално доради и на крају објави у одговарајућем научном часопису, јасно је колико су сви научни радници који су мукотрпно радили испуњавајуће услове по претходном Правилнику, сада оштећени, јер новим Правилником није изричито предвиђено да сви критеријуми који су испуњени и сва вредновања резултата рада која су извршена по претходном Правилнику остају на снази. Уместо тога, чланом 51. новог Правилника преописано је само да ће **поступци** за стицање научних, односно истраживачких звања који су започети према прописима који су важили до дана ступања на снагу тог правилника, окончати према претходном правилнику. *A contrario*, то значи да се испуњеност услова и критеријума за сва лица у истраживачком звању која нису покренула поступак до ступања на снагу новог Правилника имају ценити према одредбама новог Правилника. На тај начин, Правилник ван заштите начела правне сигурности оставља велики број истраживача који треба да покрену поступак избора у звања непосредно након његовог ступања на снагу. Наведене одредбе у корелацији са измењеним критеријумима, односно условима за напредовање, вредновање научног рада, као и критеријумима за одређивање категорија научних публикација и вредност резултата, заправо су суштински ретроактивне. Иако оне формалноправно не регулишу односе пре ступања на снагу Правилника, у суштини оне уводе критеријуме које је одређена категорија лица могла испунити само пре ступања на снагу оспореног Правилника. На тај начин, Правилник нарушава уставно начело забране повратног дејства закона и других општих аката.

ДИРЕКТОР

Београд, 6. 9. 2016. године

др Јован Ћирић